

Vlaanderen en zijn EU

Toespraak door Axel Buyse Bij de ontvangst van de Orde van de Vlaamse Leeuw

*Zeer geachte heer minister-president,
dames en heren van het organiserend comité en van de gastvrije stad Sint-Niklaas,
genodigden, familieleden, lieve vrienden en bekenden en collega's, dames en heren,*

Het is mij uiteraard een bijzonder groot genoegen en een eer om opgenomen te worden in het rijtje verdienstelijke Vlamingen die eerder al de Orde van de Vlaamse Leeuw kregen toegekend. Ik neem ook aan dat deze fraaie onderscheiding niet alleen op mijn persoonlijke verdiensten slaat, maar ook op die van mijn collega's van de Vlaamse Vertegenwoordiging binnen de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de EU. Ik ga er ook van uit dat ik de eer deel met mijn collega's van het Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen, en in het bijzonder ook met de andere diplomatieke Vertegenwoordigers van de Vlaamse regering, die, knokkend tegen heel wat weerstand, de belangen van de Vlaamse bevolking op het internationale toneel verdedigen. Verder zie ik er ook een groet in aan al die andere Vlaamse ambtenaren die hun mensen in den vreemde dienen: als handelsattaché voor het FIT, liaison voor het Vleva, technologieattaché, ontwikkelingsattaché in zuidelijk Afrika, enzovoort. Ik groet hierbij ook dié federale diplomaten die zich loyaal inschakelen in het buitenlands beleid van de bond en die zich zo ook mee inzetten voor de rechtmatige Vlaamse belangen.

Toen mijn moeder tien jaar geleden hoorde dat ik mijn fraaie baan als chef-buitenland van De Standaard had opgegeven – uit onvrede grotendeels met het achternahollen van de waan-van-de-dag - en dat ik voortaan als “Vertegenwoordiger van de Vlaamse regering” door het leven zou gaan, dacht ze aanvankelijk aan een soort handelsreiziger. Een behoorlijk normale reflex overigens in een Zuid-West-Vlaamse middenstandsfamilie. Wijlen mijn vader zou een overstap naar het zakenleven zelfs toegejuicht hebben, want die had het nooit echt begrepen op een job als journalist-buitenland – matig betalend en bovendien soms behoorlijk gevaarlijk. “Moet je zolang gestudeerd hebben om naar de Congo te trekken als iedereen anders daar zo snel mogelijk weg wil?” placht hij te zeggen. Na een tijdje meldde ik mijn vertrek naar al weer een ruige plek op de aardbol niet meer aan het ouderhuis. Ze lazen het een paar dagen later wel in de krant.

Die overstap van de journalistiek naar de diplomatie heb ik me overigens nooit beklagd. De eerste vijf jaar in Nederland – jaren vol Schelde-perikelen en jaren van groeiende erkenning in Den Haag van de Vlaamse autonomie - waren bijzonder interessant en ook mijn vrouw en jongste dochter hebben er van genoten. Daarna werd het de Europese Unie, en in de paar minuten die mij gegeven zijn, wil ik toch graag even op dat laatste ingaan.

Vlaanderen en Europa. De combinatie was ooit vanzelfsprekend – getuige ook de naam van de organisatie achter dit evenement. Alleen de vermolmde structuren van het *Belgique de papa* leken ons lang in de weg te staan. Vlaanderen timmerde inmiddels de voorbije decennia

flink aan zijn autonomie. Parallel aan de invoering van het federalisme in de vroege jaren '90, zorgden wakkere Vlaamse politici er voor dat ons zuurbevochten zelfbestuur niet meteen weer op gesoupeerd werd door de groeiende invloed van “Brussel” – van het Europese bolwerk dan. Met een intra-Belgisch Samenwerkingsakkoord dat onmiddellijke betrokkenheid bij het Europees beleid garandeerde.

Over dat Samenwerkingsakkoord wordt op dit ogenblik opnieuw onderhandeld, om het meer in lijn te brengen met het werkelijke soortgelijke gewicht van Vlaanderen binnen de Belgische bondstaat.

Dat moet ook dringend gebeuren. Vandaag is de omgang van onze eigen Vlaamse instellingen met de Europese Unie nog veel dwingender geworden dan twintig jaar geleden. Maar die omgang is meteen ook beduidend complexer.

Ik behoor niet tot het slag mensen dat elke vorm van kritiek op de Europese instellingen als populisme afdoet. Er is ongetwijfeld ruimte voor reflectie en samen met een boven elke verdenking verheven federale topdiplomaat durf ik te stellen dat met name de super-federalisten, die van de EU liefst al morgen een *melting pot* zouden maken, wellicht nog het gevaarlijkste slag ondergravers van het Europa van morgen vormen.

Er is beslist nog ruimte zat voor vormen van zinvolle versterkte Europese samenwerking. Maar als de EU voldoende democratische legitimiteit wil opbouwen – en ik zeg bewust opbouwen, want een kind ziet dat die er bijlange nog niet voldoende is – dan zal dit op basis van voldoende respect voor het subsidiariteitsbeginsel moeten gebeuren. Ik vind het dan ook helemaal niet zo gek, dat met name de Nederlandse regering het aandurft een oefening te maken. Een oefening rond de vraag wat idealiter op Europees niveau kan komen en wat landelijk moet blijven. Ik kan me overigens op sommige momenten ergeren aan het feit dat precies in kringen waar de Europese gedachte jarenlang tot een soort ersatz-geloof was verheven, vandaag de kritiek op het reële Europa het luidst klinkt – kritiek op het Europa zoals het werkelijk is, met zijn actuele politieke en ideologische krachtsverhoudingen, verhoudingen binnen de lidstaten en verhoudingen binnen het Europees Parlement, die dan toch een – zij het wat vervormde - reflectie vormen van wat er onder die burgers van de Europese Unie leeft.

De Europese Unie, dames en heren, is en blijft niet alleen een ideaal, maar ook een harde noodzaak. De constructie kraakt en zucht, zeker sinds haar lidstaten een paar jaar geleden in een systemische financiële en economische crisis verzeild raakten. De Unie reageerde op de diepe crisis met pogingen om de Grote Sprong Voorwaarts te organiseren – met de invoering van een beleidscyclus – het Europees Semester – en met een systeem van Economisch Bestuur die er beide op gericht zijn om de lidstaten tot fundamentele hervormingen te dwingen. Hervormingen die inderdaad noodzakelijk zijn om niet alleen de huidige generaties, maar vooral ook uw en mijn kleinkinderen en achterkleinkinderen, een leven in relatieve welvaart en veiligheid te garanderen.

Dames en heren, er is veel kritiek mogelijk op de manier waarop de Europese instellingen functioneren. Maar dat de Unie een noodzaak blijft, staat volgens mij als een paal boven water. De Unie opblazen of fundamenteel uitkleden zou de Europeanen definitief tot de

economische en politieke marginaliteit veroordelen. Nu al gaat Europa in de ogen van veel Aziaten door als een mogendheid in verval. We verliezen inderdaad met ons allen concurrentiekracht, en op termijn dus automatisch welvaart. Alleen door op een “slimme” manier onze krachten zoveel mogelijk te bundelen, zijn wij in staat om de economische teleurgang en de daarmee gepaard gaande politieke irrelevantie te keren, en een rechtmatige positie van sterkte te herwinnen en te consolideren. Het begrip “slim” is een loperwoord geworden in documenten van de Unie, maar terecht. De hele strategie moet opgebouwd worden op het in ons voordeel keren van de handicaps waarmee het Oude Continent opgescheept zit: een stagnerende bevolking, een teren op oude posities, en een overduidelijk gebrek aan natuurlijke grondstoffen en voor het grijpen liggende energiebronnen.

Hoe moet Vlaanderen zich dan wel opstellen tegenover die hotsende en botsende Europese constructie? Een begrip: op-bouwend. Vlaanderen zal zijn autonomie, welke vormen die in de toekomst ook nog aanneemt, moeten beleven met en verzoenen met de Europese Unie. Ik zie maar één strategie om dat te doen: volop verder investeren in een proactief Vlaams Europabeleid. Een beleid dat veelgelaagd moet zijn. Tegen de achtergrond van het huidige grondwettelijke bestel betekent dit onder meer systematisch ingaan tegen de schele blik waarmee Europese instellingen tegen sterke deelstaten als Vlaanderen blijven aankijken. Dat kan. Wij beschikken daarvoor al over een krachtig arsenaal: bondgenootschappen met gelijkgezinden binnen het Comité van de Regio's of andere verbanden, maar ook ijzersterke juridische argumenten. Ik durf in deze context de stelling te parafraseren van de Leuvense professor Koen Lenaerts, de vicevoorzitter van het Europees Hof in Luxemburg, die op basis van artikel 4 paragraaf 2 van het Europees Verdrag stelt dat de instellingen van de Unie een deelstaat als Vlaanderen, die binnen zijn grondwettelijke bevoegdheden optreedt, als ware het een lidstaat moet behandelen. Maar Lenaerts voegt daar iets belangrijks aan toe: dat voorrecht – gebaseerd op de verdragsrechtelijk vastgelegde plicht van de EU om de “nationale identiteit” van de lidstaten ten volle te respecteren – heeft ook een keerzijde: Vlaanderen moet zich dan ook matuur gedragen als een verantwoordelijke lidstaat van de Unie.

Ook op dat vlak, dames en heren, is er volgens mij nog een heel grote stap te zetten. Met onze eigen Vertegenwoordiging binnen de Belgische PV, met de Europacel binnen ons Departement, met het Vlaams Europees Verbindingsagentschap Vleva dat ons middenveld mee Europeaniseert, en al redelijk wat ambtenaren van de Vlaamse overheidsdiensten die zich met Europese zaken bezig houden, zitten wij op het goede pad. Maar meer is mogelijk. *Plus est en nous*. Meer is noodzakelijk. Te veel Vlaamse leidende ambtenaren hebben van een proactief Europabeleid nog altijd geen absolute prioriteit gemaakt. Er zitten nog te veel losse eindjes aan ons Vlaams buitenlandbeleid in zijn geheel, met een te zwakke bundeling van krachten. Vlaanderen is een deelstaat van België, maar naar Europa toe moeten we – bij wijze van spreken – dezelfde ambities aan de dag durven leggen als een heuse lidstaat als Denemarken, met zowat evenveel inwoners als er Vlaanderen telt. De tijd dat we de blik uitsluitend strikt op die Europese activiteiten rond onze eigen bevoegdheden konden richten, is ook definitief voorbij. Wil Vlaanderen zijn bevoegdheden Europees uitspelen, zijn we verplicht om het hele spectrum van de EU-politiek te volgen – ook het buitenlands beleid van de Unie, bijvoorbeeld, en zeker ook het financieel-economische. Want gegeven de verhoudingen binnen de Belgische bondsstaat, is het toch automatisch op de eerste plaats op Vlaanderen dat alle beslissingen terechtkomen die in die hoge cenakels genomen worden.

Dames en heren, eenmaal op dreef, zou ik nog een tijdje kunnen doorkauwen op hetzelfde thema. Maar ik sluit af, met dank aan iedereen die bij de organisatie van dit evenement verbonden is. En met een gebalde vorm van de boodschap die ik – gebruik makend van dit mij geboden forum, uit persoonlijke naam wou geven. Een teruggrijpen naar wat August Vermeylen al in 1900 stelde: om iets te zijn, moeten we Vlaming zijn. Maar Vlaming zijn we ook om Europeeër te worden.

- ons afwenden van de Europese Unie zou voor de Vlamingen economisch en cultureel suïcidaal zijn.

- Laat ons onze autonomie, met inzet van een maximum aan middelen, en in het besef dat wij het volle pond van de verantwoordelijkheid voor onze eigen toekomst dragen, in en door de Unie verdedigen.